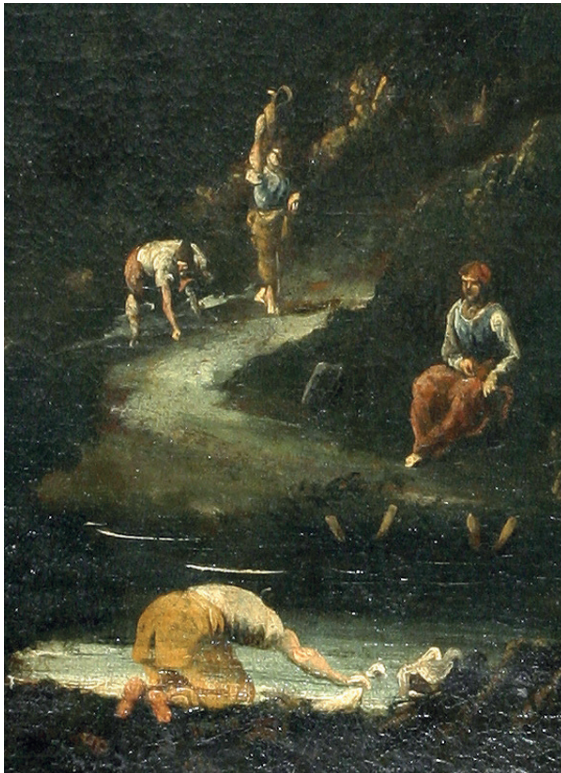

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI
STROSSMAYEROVA GALERIJA STARIH MAJSTORA

VODA

Radna bilježnica muzejske igre, Zagreb, 2012.

Tema ovogodišnje edukativne akcije hrvatskih muzeja i galerija je „Voda”: element koji presudno određuje naš planet i život na njemu. U novije vrijeme, nažalost, sve češće svjedočimo neodgovornom gospodarenju prirodnim resursima, što za posljedicu ima onečišćavanje i sve manju dostupnost izvora pitke vode. U svijetu velikih promjena i ustanove koje djeluju na polju kulture i umjetnosti pozvane su progovoriti o izazovima održivog razvoja i načinima na koje na njih odgovara pojedina društvena zajednica.

O važnosti što ju je ova dragocjena tekućina oduvijek imala za čovječanstvo svjedoči njegova duhovna i materijalna baština, u kojoj se, neovisno o kulturi i vremenu koje ju je iznjedrilo, očituje snažna simbolička uloga vode kao izvora života, sredstva očišćenja i središta obnavljanja. Pozivamo vas da se u to uvjerite šetnjom izložbenim dvoranama Strossmayerove galerije starih majstora HAZU, koja, kako joj i samo ime govori, čuva djela iz nama ne tako bliske prošlosti. Zapazit ćete pritom i ostvarenja lišena simbolike, gdje je voda, kao središnji ili sasvim sporedni motiv, bilo da je riječ o rijeci, jezeru ili morskom predjelu, sama po sebi i zbog svojih specifičnih vizualnih kvaliteta, predmet zanimanja umjetnika. Spoznat ćete također da nam je ona i dragocjen saveznik u zaštiti i očuvanju muzejske građe. Nadamo se da ćete se zabaviti i nešto novo naučiti. U obilasku, vodič neka vam bude ova radna bilježnica, a i naši će vam čuvari rado pomoći u traženju odgovora na postavljena pitanja!

Način: Bonifazio de Pitati Veronese (Verona, 1487. – Venecija, 1553.)

Krist i Samaritanka

ulje na platnu; 112 x 148 cm

Kod pustinskih se naroda vodu doživljava kao znak blagoslova. Ne čudi stoga što su u Bibliji izvori i zdenci često mjesta radosti, susreta i čuda. Iz starozavjetnog poimanja vode kao izvora života proizlazi ono Novog zavjeta, gdje se ona doživljava kao simbol duhovnosti odnosno Duha darovanog od Boga.

Slika nepoznatog talijanskog majstora prikazuje razgovor kraj zdenca između Krista i nepoznate žiteljice Samarije, kroz koji on daje moralnu pouku služeći se metaforom, prenesenim značenjem: „*Tko god pije od te vode, opet će ožednjeti. A tko pije od vode koju ću mu ja dati, sigurno neće nikad ožednjeti. Štoviše, voda koju ću mu dati postat će u njemu izvorom one vode što struji u život vječni.*“ (Iv 4,1-30)

Razmisli i odgovori na sljedeće pitanje zaokruživši slovo ispred ispravnog odgovora. Novozavjetni tekstovi u kojima su opisani život i djelovanje Isusa Krista nazivaju se:

- a) poslanice
- b) Evanđelja
- c) psalmi

Matteo da Milano (Milano?, djelatnik: oko 1492. – 1523.)
Poziv sv. Petra i sv. Andrije (iz *Brevijara Ercolea I. d'Este*)
gvaš na pergamentu; 340 x 250 mm

Likovni prikaz u umanjenom mjerilu, kojim su se oslikavale stare rukopisne knjige (npr. prijepisi Biblije, molitvenici i sl.) nazivamo SITNOSLIKA ili MINIJATURA, što dolazi od talijanskog glagola *miniare* (=slikati u malom formatu). On pak potječe od latinske riječi *minium*, koja je označavala narančastocrvenu olovnu boju kojom su se u rukopisima izvodila početna slova.

Sitnoslika pred tobom ilustrira događaj na obali Galilejskog mora koji opisuju sva četiri Evanđelja: Krist s kopna poziva braću Šimuna Petra i Andriju, koji upravo potežu mreže, da mu se pridruže u apostolskom djelovanju. Njih su dvojica, dakle, postali apostoli. Znaš li možda koliko je, prema Svetom pismu, sveukupno bilo apostola:

- a) desetorica
- b) petorica
- c) dvanaestorica

ZA ONE KOJI ŽELE ZNATI VIŠE:

Ova je sitnoslika izvorno bila dio *Brevijara Ercolea I. d'Este*, jednog od velikih talijanskih renesansnih vladara, vojvode od Ferrare, Modene i Reggia. BREVIJAR je knjiga u kojoj su sustavno poredani molitveni tekstovi i čitanja za sve dane u godini i za propisane sate u danu.

Matteo da Milano (Milano?, djelatan: oko 1492. – 1523.)
Susret Marije i Elizabete (iz *Časoslova Alfonsa I. d'Este*)
gvaš na pergamentu; 145 x 85 mm

Pred tobom je još jedna sitnoslika, koja prikazuje posjet Djevice Marije rođakinji Elizabeti, u vrijeme dok su obje žene bile trudne. Na slici još uočavaš Elizabetina muža Zahariju, lijevo od žena, a u pozadini zdenac, ruševni zid s lučnim otvorom te, još dalje, zatvorena dvorišna vrata. Ništa od spomenutog nije puki ukras središnjem prizoru: izvor vode simbol je duhovnog života i spasenja, zatvorena vrata, pak, Marijina djevičanstva, a ruševine su znak vjere koja će, obnovljena i pročišćena Kristovim rođenjem, nadrasti Stari zakon, židovsku religiju.

Razmisli i zaokruži slovo ispred ispravnog odgovora na sljedeće pitanje! Elizabeta i Zaharija roditelji su:

- a) sv. Petra
- b) Jude Iškariota
- c) sv. Ivana Krstitelja

ZA ONE KOJI ŽELE ZNATI VIŠE:

Ova sitnoslika potječe iz *Časoslova Alfonsa I. d'Este*, sina i nasljednika vojvode o kojem smo ponešto saznali u prethodnom primjeru. Za razliku od brevijara, koji je službeni liturgijski zbornik, ČASOSLOV je molitvena knjiga za osobnu uporabu.

Majstor Razmetnog sina (djelatan: oko 1530. – 1560.)

Suzana i starci

ulje na drvu; 105 x 85 cm

Slika pred tobom prikazuje starozavjetnu pripovijest o Suzani, junakinji koja je ostala dosljedna u kreposti i po cijenu gubitka života. Srednjovjekovnim je umjetnicima cilj bio prenijeti moralnu pouku, dok je od XV. st. nadalje snažniji naglasak na Suzaninom kupanju, koje je slikarima poslužilo kao izlika da se late složenog zadatka prikazivanja nagog ljudskog tijela.

Promisli i zaokruži slovo ispred točnog odgovora na sljedeće pitanje! Prikaz nagog ljudskog tijela naziva se:

- a) portret
- b) akt
- c) žanr-scena

Jacob van Ruisdael (Harlem, 1628. – Amsterdam?, 1682.)

Prijelaz preko rijeke

ulje na drvu; 41,4 x 48,7 cm

Promotri pažljivo ovu sliku! Uočavaš da prikazuje motiv iz prirode. Takva vrst slikarstva naziva se:

- a) portret
- b) krajobraz ili pejzaž
- c) mrtva priroda

U krajolicima Jakoba Ruisdaela stručnjaci iščitavaju moralno-didaktični podtekst. Tako se ovaj prikaz prijelaza preko rijeke i pristajanja čamca na drugu obalu, koja, s oronulim deblom starog hrasta, predstavlja svršetak životnog puta, tumači kao memento mori, pouka o prolaznosti svega zemaljskog. S druge je, pak, strane moguće da je i u ovom primjeru voda simbol očišćenja i ulaska u novi život (Đ. Vandura, *Nizozemske slikarske škole*).

ZA ONE KOJI ŽELE ZNATI VIŠE:

Nizozemski su pejzaži XVII. st. prepoznatljivi po sniženom motrištu, iz kojeg se otvara pogled na široke odsječke oblačnog neba i vode, na čijoj se površini odražava neobično, pomalo turobno svjetlo. Odlikuje ih suptilna gradacija tonova unutar suženog raspona boja. „Udaljeniji” dijelovi predjela uronjeni su u sivoplavičastu omaglicu, koja proizlazi iz posvemašnjeg omekšavanja obrisnih linija. Ponekad se oni zasnivaju na crtežima nastalima u prirodi, na otvorenom.

Pejzaž, ulje na platnu; 28 x 42 cm

Pejzaž, ulje na drvu; 21 x 38,5 cm

Pronađi u galeriji ova dva krajobraza i na donju crtu upiši imena njihovih autora!

ZA ONE KOJI ŽELE ZNATI VIŠE:

Autori ovih slika pripadnici su barbizonske slikarske škole, grupe slikara koja je djelovala između 1830-ih i 1870-ih godina u francuskom selu Barbizon kraj Fontainebleaua. Napustivši dotada uobičajeni način slikanja u ateljeu, slikali su neposredno u prirodi i time presudno utjecali na razvoj europskog pejzažnog slikarstva u XIX. stoljeću.

Gustave Courbet (Ormans, 1819. - La Tour-de-Peilz, 1877.)

Potok u Puits-Noire-u

ulje na platnu; 64,1 x 87 cm

Francuski slikar G. Courbet često se u svojim radovima vraćao na motive predjela u planinama Jure, poznatog kao Crno Vrelo (Puits-Noire). Promotri sliku i uoči kako umjetnik izborom i načinom nanošenja boje stvara dojam komešanja vode u toku planinskog brzaca.

U nizu njegovih krajolika, stijene, špilje i biljni pokrivač skrivaju oblike nalik ljudskim ili životinjskim glavama. To je slučaj i na našoj slici. Pažljivim promatranjem djela uoči pojednostavljeni oblik muške glave te na donju crtu upiši gdje se on skriva!

Ova fotografija prikazuje uređaj koji nazivamo OVLAŽIVAČ. Što je, po tvom mišljenju, njegova uloga? _____

Naime, radi očuvanja izložbenih predmeta (EKSPONATA), u muzejsko-galerijskim prostorima nužno je održavanje stabilne MIKROKLIME, što uključuje temperaturu i relativnu vlažnost (RV) zraka. Poželjna se vrijednost RV kreće u rasponu između 45 i 65%, a nadziremo je posebnim mjeračima. Pronađi takav uređaj u dvorani u kojoj se upravo nalaziš i s njegovog ekrana očitaj tražene vrijednosti te ih upiši na sljedeću crtu! _____

Slike koje nisu izložene, pohranjene su u galerijskoj spremnici (čuvaonici), u kojoj se također valja pridržavati uputa o čuvanju umjetnina. Kako su spremnice, a tako i naša, često smještene u podrumskim prostorima, koji su vlažniji od ostatka građevine i time manje prikladni u pogledu poželjne RV, u njima su nužni uređaji koji zrak čine sušim, "odvlažjujući" ga. Promotri fotografiju naše čuvaonice i uočii takav uređaj. Slijedom svega rečenog zaključii kako se on naziva! _____

Kopija po izvornoj slici P. P. Rubensa (Siegen, 1577. – Antwerpen, 1640.)

Četiri dijela svijeta

ulje na platnu; 203 x 278 cm

U našoj se spremnici, uz niz drugih djela, čuva i ova velika slika. Iako stručnjaci nisu suglasni u ocjeni predstavljaju li naslikani ženski likovi četiri kraja svijeta – kontinente Europu, Afriku, Ameriku i Aziju – ili, pak, nimfe, božice voda i šuma, u onim muškima prepoznaju riječne bogove kao personifikacije velikih svjetskih rijeka. U slučaju božanstava prikazanih s desne strane slike postoje prijepori o tome koje rijeke ona predstavljaju. Bradati muškarac s lijeve strane, tik do svjetlopute žene, utjelovljuje Dunav. Promotri muški lik prikazan ispred spomenutog: na temelju puti ženske figure koju obgrljuje te vrste životinje koja leži ispred njega, zaključite koju rijeku on predstavlja:

- a) Jangce
- b) Nil
- c) Rajna

<i>Nakladnik</i>	Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
<i>Za nakladnika</i>	akademik Pavao Rudan, glavni tajnik
<i>Priredila</i>	Ivana Katušić
<i>Fotografije</i>	Boris Krstinić, Goran Vranić, Ivan Lukinac
<i>Tisak</i>	<i>Tiskara Zelina d.d.</i>
<i>Naklada</i>	500 kom

Bilježnica je tiskana sredstvima Ministarstva kulture Republike Hrvatske

